

EL LLENGUATGE

Tornar-hi (II)

Oracions com *Accedeixen a venir*, *Contribueixen a resoldre el problema*, *Ens acostumem a seguir les instruccions*, etc., admeten, indubtablement, la pronominalització idèntica —per mitjà de la partícula *hi*— del complement representat per un infinitiu i introduït per la preposició *a*: *Hi accedeixen*, *Hi contribueixen*, *Ens hi acostumem*. Però ja és més discutible que admeti la mateixa pronominalització una oració com *He tornat a llegir el teu llibre*. Efectivament, si substituïem el complement d'infinitiu d'aquesta oració per la partícula *hi*, tal com hem fet en els casos anteriors, tindriem *Hi he tornat*, que és, certament, una frase possible, de la llengua real, però que no sembla pas que s'usi ni que es pugui usar amb un valor equivalent al de l'oració anterior, de la qual l'hem obtinguda per mitjà d'una transformació arbitrària. Un context adequat ens ho indicaria potser amb més claredat. Si iniciàvem el nostre discurs dient *Vaig llegir el teu llibre no ja gaire, però em va agradar tant que...*, no és gens probable que el resoluéssim amb la frase *...hi he tornat*, sinó que diríem *...l'he tornat a llegir* o *...l'he llegit un altre cop*. Anàlogament, com a resposta negativa a la pregunta *Has tornat a llegir el meu llibre?* no sembla gaire probable que es digués, *No, no hi he tornat*, sinó que més aviat es diria *No ho he tornat a fer* o, simplement, *No ho he fet*. *Tornar-ho a fer* és sens dubte la frase d'aplicació més general quan no es vol repetir el verb en infinitiu que depèn de *tornar*.

Bé que en alguns casos hom cregui poder veure en la partícula *hi* de la frase *tornar-hi* la representació d'un infinitiu determinat, i que en certes ocasions *tornar-hi* i *tornar-ho a fer* siguin d'aplicació indistinta (com en els renys a les criatures: *No hi tornis!* / *No ho tornis a fer!*), de fet, cal considerar *tornar-hi* com una locució verbal, amb un significat més o menys equivalent a *reincidir* (tal com ja assenyalen alguns diccionaris de sinònims), que és el més usual, o a *reprendre* (una activitat de signe positiu). Al primer significat correspon, per exemple, la frase popular *Agafa't fort, Peret, que ja hi tornen!*, així com les admonicions *No hi tornis!* o *Pobre de tu, que hi tornis!* o bé la frase expressant propòsit d'esmena *No hi tornaré més*. I al segon, correspon el vers de Joan Maragall, del conegut poema «La sardana», *Ja hi tornaran, de parella en parella...*

Albert Jané